

I JANUARI 1939.

AFLEVERING 9.



NADruk VERBODEN.

Opggericht door E. HEIMANS, J. JASPERS Jr. en JAC. P. THIJSSE.

REDACTIE :

Dr J. HEIMANS, AMSTERDAM.

Dr JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE :

Dr J. HEIMANS, MICHEL ANGELO-
STRAAT 41, AMSTERDAM-ZUID.

UITGAVE VAN :

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATIE :

2c OOSTERPARKSTRAAT 223, AMSTERDAM.

POSTCHEQUE EN GIRO 15205.

GEM. GIROKANTOOR AMSTERDAM V. 6482.

BANKIERS: INCASSOBANK

(Bijk. Linnaeusstraat).

PRIJS PER JAAR f 6.50 BIJ VOORUITBETALING

TREKVOGELS.

Met de lauwe lucht van een late zomeravond drong de jodel van trekkende wulpen het geopende raam binnen. Fijne geluidjes van overkomende oeverlooptjes klonken er tusschen door. Een prachtige tijd werd aangekondigd, de trek van de steltloopers.

Op de anders vergeten en verlaten slikterreintjes bij de stad wemelde het nu weer van de vogels. Oude bekenden uit ons polderland waren er bij, maar ook reeds reizigers uit verre, Noordelijke streken. Vooral langs de kust op de voedselrijke slikbanken, verzamelden zich groote scharen, om na de zware tijd van het groot brengen der jongen, een poosje onbezorgd rond te kunnen boemelen.

Welke vogelenthousiast kan rustig op z'n stoel blijven zitten, als buiten ieder oogeblik zeldzame ontmoetingen wachten? De schuilhutten waren dan ook gauw bij elkaar gepakt en zoo trok ik met mijn vrachtje naar het onvolprezen natuureservaat De Beer. Het was eind Augustus. Door de aanhoudende droogte bevatten de kleine duinplasjes nog nauwelijks water, maar juist deze slibbige modderpoeltjes bleken geliefkoosde

pleisterplaatsen voor talloze vogels. Altijd als ik zoo'n poeltje voorzichtig naderde, kon ik er zeker van zijn een witgatje te storen, dat onder het uiten van z'n melodieuze fluitje een veilig heenkomen zocht. Soms klonk ook de doordringende alarmkreet van een groenpootruiter of zigzagde een watersnip sissend over de met oranje bessen beladen duindoorns.

Bij een plasje, dat door z'n geringe afmetingen makkelijk te overzien was, kwam een schuilhut te staan. De andere schuilhut vond een plaatsje aan een breede kreek, die zich door het moeras bij de Brielsche Maas, slingerde. Door het hoge riet was het nauwelijks negentig c.M.² metende hutje vrijwel niet meer van de omgeving te onderscheiden. Zoo had ik dus twee verschillende terreinen waar ik de komende dagen mijn waarnemingen zou kunnen doen.

De volgende morgen ging ik heel vroeg op pad om te zien of er reeds iets uit de schuilhutten te beleven zou zijn. Het was vijf uur. Door de lage duinvalleien trokken nog nevelslierten. Het gras was kletsnat van de dauw. Aan de bloem van een bloeiende watermunt hing een verkleumde aardhommel. In het Oosten kondigde een vurige gloed de komst van de zon boven de horizon aan. De eerste spreuwentroepjes trokken met kleine rukjes naar de rijpende vlierbessen. Ik was dicht bij het duinplasje gekomen waar de schuilhut stond. De vaste stamgasten van het plasje zouden nog wel even aan de plotselinge verandering in het landschap moeten wennen en er zou nog wel niets te zien zijn.

Een schorre kreet van een opgeschrikte reiger en de snelle vlucht van een watersnip, gevolgd door een witgatje, bewezen mij, dat de vogels voor de schuilhut allermist bang waren geweest. Het was nu niet mijn plan om in de hut op de terugkeer van de vogels te wachten, want ik wilde mijn eerste waarnemingen bij de kreek doen.

Over de lage duintopjes zweefden de eerste hongerige kiekendieven. Een felle aanval van een scholekster trok mijn aandacht. Het reeds „vlugge" jong van de „bonte piet" werd bedreigd. Loodrecht tornde de oude vogel naar boven. Maar de kiekendief week slechts even opzij om dadelijk weer neer te ploffen. In een duinpannetje, verborgen voor onbescheiden blikken, voltrok zich de rest van het drama.

De krekken in het moeras begonnen juist weer leeg te loopen als ik daar aankwam. Voor de schuilhut werd een breede slikbank zichtbaar. Vlug vouwde ik me in het donker op om de vogels zoo weinig mogelijk te storen.

Over de slikbank kwam een scholekster aangewandeld, met er achter het bijna volwassen jong. Beiden peuterden ijverig in de dikke brei naar voedsel, maar het jong scheen er nog niet veel uit te voorschijn te kunnen brengen. Telkens als de oude scholekster een vette slijkworm te pakken had, kwam het jong hard aanloopen om het lekkere hapje over te nemen. Eenmaal waren de beide vogels elkaar in hun ijver wat kwijt geraakt en toen de oude scholekster weer een worm uit de modder trok, begon hij heftig „te-pieten" en rende triomfantelijk met de lange sliert in z'n snavel op z'n beschermeling toe.

Met waardige stappen kwam een wulp aangewandeld. De lange kromme snavel, waarvan het nut in de kale uitgestrekte duinterreinen, waar de jongen het levenslicht

aanschouwen, nauwelijks te vermoeden valt, bleek nu een zeer nuttig instrument. Het was altijd raak, als de lange snavel diep in de modder verdween om een zich haastig terugtrekkende slijkworm te grijpen. Soms stapte de wulp naar een plasje, om z'n buit eerst wat schoon te spoelen.

Een jonge kluut, duidelijk herkenbaar aan het nog korte staartje kwam het gezel-

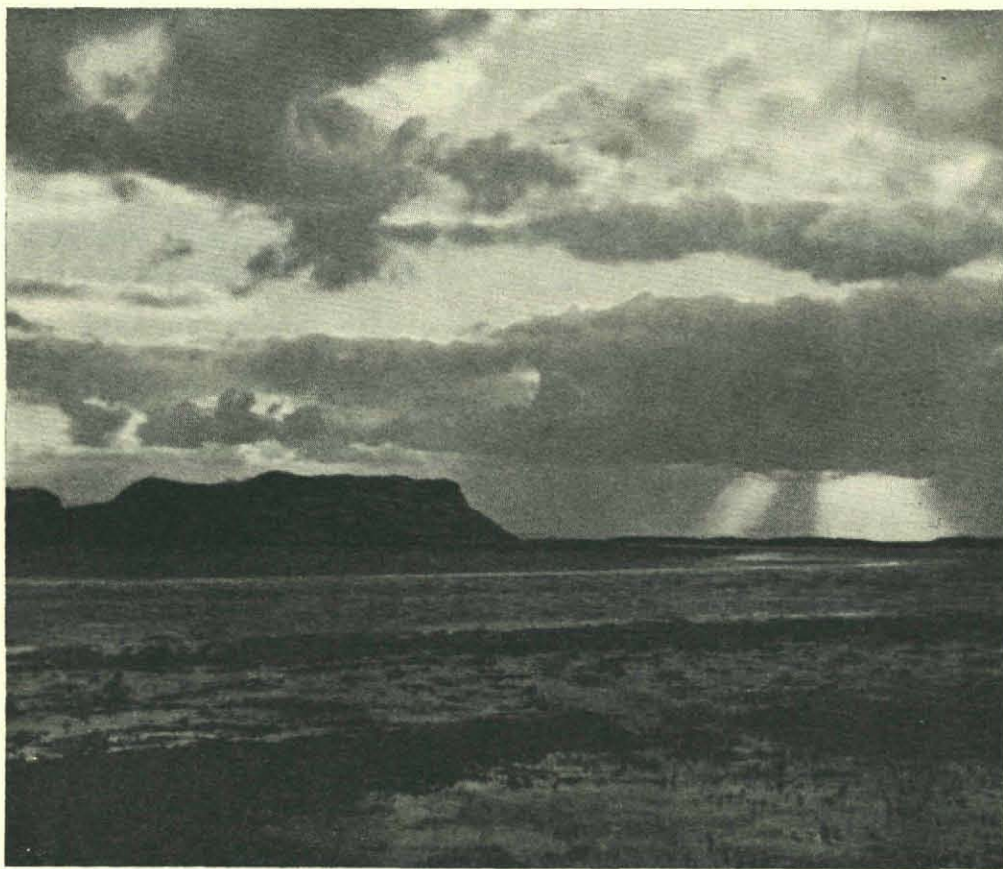


Fig. 1. *De eenzame vlakten van het prachtige natuurreservaat De Beer, waar vele trekvogels een veilig rustpunt vinden.*

schap met z'n aanwezigheid opluisteren. De opgewipte snavel ging nu niet zijdelings heen en weer, over het slik, zooals we dat vaak bij de kluten kunnen zien, maar werd doelbewust in de bagger geboord, om ook slijkwormen te bemachtigen.

Het geslobber van eenden kwam nader. De dieren moesten vlak voor de schuilhut langs komen. In spanning wachtte ik af. Onhandig klossend kwamen de eerste jonge bergeenden door de modder aanzetten. Twintig jongen onder geleide van een oude vogel gingen rustig voorbij. Een tafereeltje, dat zeldzaam geworden was, sinds de

meeuwen zoo onder de bergeendenkuikens huishielden. Een mooi resultaat voor vogelbescherming, nu er dit jaar na een felle strijd met de meeuwen weer eenige koppels groot konden worden. Aan de leeftijdsverschillen van de jongen was duidelijk



Fig. 2. Bij een bijna uitgedroogd duinplasje kwam een schuilhut te staan.

te zien, dat zich hier weer verschillende families onder geleide van een oude eend geschaard hadden. Heerlijk slobberden de dieren door de voedzame bagger, totdat de oude bergeend opmerkzaam geworden was door een sluiterklik van mijn foto-toestel. Wantrouwend gakkend bleef de vogel staan. Wachtte op de achterblijvers en trok dan met alle kleuters naar het ebbende water van de kreek.

Een paar oeverlooptertjes streken vlak voor me neer; keken verbaasd staartwippend naar het groote glazen oog van de télélens, maar als er dan niets bewoog, gingen ze rustig op zoek naar kleine slikdiertjes.

Twee groenpootruiters kwamen aangelopen, geheel verdiept in de jacht op slijk-

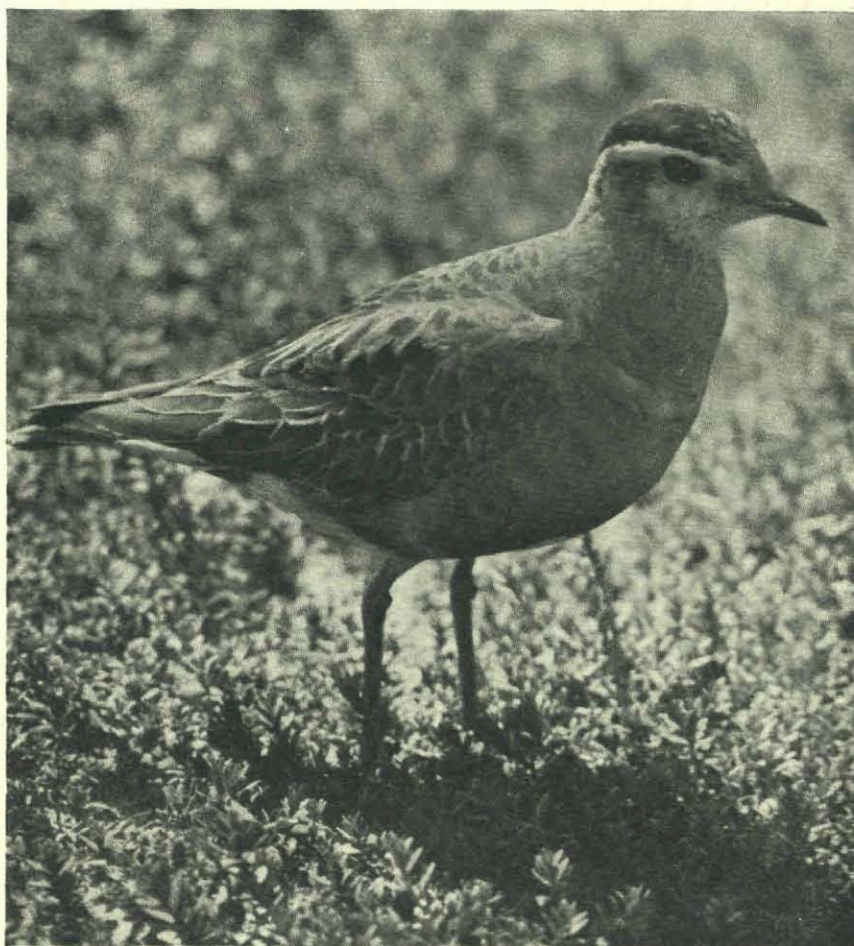


Fig. 3. *De Morinelplevier, nog gedeeltelijk in zomerkleed, die ik op de Glaux-vlakte van enkele decimeters afstand kon fotografeeren.*

wormen. Zoodra één der vogels wat te dicht bij de ander kwam, hoorde ik een vreemd gepiep. Er moest dus nog een jonge vogel bij zijn. Een uiterlijk verschil bestond er tusschen beide vogels niet. Maar nu zag ik duidelijk hoe de oude groenpoot een nijldige uitval deed naar het piepende jong en het ten slotte op de vlucht dreef. Meestal zijn die groenpootruiters niet zoo agressief en trekken graag met een troepje soortgenooten

op. Zou het hier een jonge vogel gelden, die door één der ouders, waarmee de reis gemaakt was, afgestooten werd, om zelfstandigheid te leeren?

Een zwarte ruiter zocht het gezelschap van de groenpoot, en was ook al druk op de slijkwormen-jacht. Duidelijk kon ik op deze afstand het verschil tusschen beide vogels te zien krijgen. De zwarte ruiter leek iets kleiner, had helder roode pooten en was over het geheel wat donkerder geteekend. Maar het mooiste kenmerk bleef toch wel de roep, het heldere „thieu-thieu” van de groenpoot- en het melodieuze „tuwé” van de zwarte ruiter.

Het werd stiller op het slikstrookje voor me. Het weg-ebbende water had bijna z'n laagste stand bereikt. Overal blonken de slikplaten waarover de vogels zich verspreid hadden. De meesten lagen, of stonden draaiend op één poot, in de warme middagzon te dutten.

Na een kramphouding van vijf uur klom ik stijf uit m'n kubus. Enkele groenpootruiters vlogen alarmeerend op en een troepje wulpen joelden naar onbereikbare slikken. Over de lange zandplaat aan de Brielsche Maas gleed het melankolieke fluitje van vroege zilverplevieren.

Op de terugweg kwam ik op de breede Glauxvlakte een troepje van vijf morinelplevieren tegen en daarmee was natuurlijk de verdere middag ruimschoots gevuld. Na een achtervolging van twee uur, kreeg ik de vogels al vrij dichtbij. Het leek wel, of ik een heele morinellen-familie voor me had. Twee der vogels waren duidelijk forscher gebouwd en bezaten nog gedeeltelijk het mooie zomerkleed. De andere drie waren veel tengerder en van het zomerkleed was niets te bespeuren. De oude vogels bleven vrij schuw. Bij de minste onvoorzichtige beweging vlogen ze een eindje verder. De jonge vogels keken daarentegen verbaasd naar boven, wanneer ik ze naderde, totdat een waarschuwend trieeé van één der ouden, het heele troepje op deed vliegen. Wat verder hurkten de vogels tusschen het melkkruid neer, zoodat ze soms even onvindbaar waren. Een paar maal probeerde ik één der jongen van het troepje te isoleeren om het waarschuwend fluitje van de oude vogels te ontgaan, maar steeds mislukte de poging en zochten de morinelplevieren elkaar weer op. Na een achtervolging van bijna vier uren trokken de morinellen zich niets meer van mijn aanwezigheid aan en waren de oude vogels zelfs zoo mak geworden, dat ik tot op een halve meter kon naderen. Prachtig was nu weer te zien, hoe deze plevieren zich hier uitsluitend met de kleine, groene bladwespenlarven, die ieder jaar in groote aantallen op het melkkruid (*Glaux maritima*) voorkomen, voedden. In Augustus en September worden de bladwespenlarven geheel volwassen en alsof het zoo zijn moet, komen in deze maanden juist de morinelplevieren door. In October vond ik nog slechts bij uitzondering een bladwespenlarve. Dan zijn ook meestal de morinelplevieren verdwenen. Wat zou het voedsel geweest zijn van de morinellen, die op de voorjaarsstrek bij Hulshorst en in Drente waargenomen werden? Hulshorst kent in bepaalde jaren wel z'n dennenbladwespenplagen, maar die worden pas in de nazomer merkbaar. Dan kruipen ook overal de gevallen larven op de grond en tegen de stammen. In het eigenlijke broedgebied, de eenzame toendra's kan het voedsel best uit allerlei andere

diertjes bestaan. Dat zien we immers zoo vaak bij onze trekvogels. Misschien weet Bengt Berg daar wel meer van te vertellen.

Het was jammer om van de morinellen-familie, waarin ik reeds heelemaal was opgenomen, te scheiden. Maar ik had de oude vogels verschillende malen van heel dichtbij kunnen fotografeeren en was ten slotte moe geworden van het urenlange gebukte volgen achter de rappe pootjes.

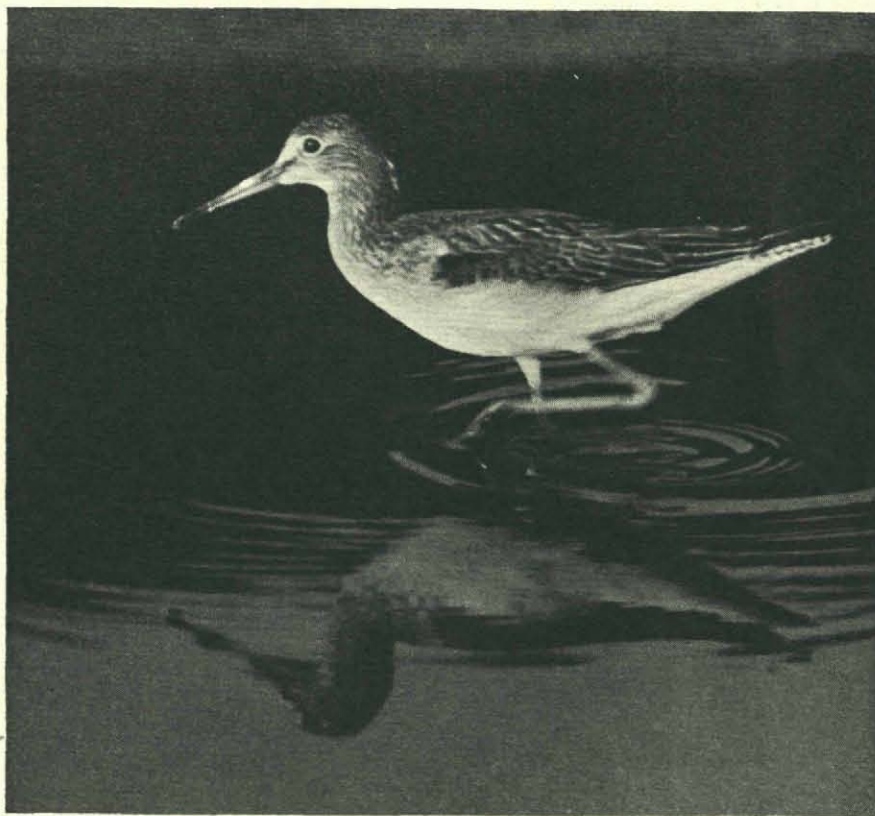


Fig. 4. *Groenpootruiter in de laagstaande morgenzon.*

De lage duintjes trokken reeds lange schaduwen over de zandvlakte en de zon naderde merkbaar de horizon. In de valeien verdreef de klamme avond de zonnearmte, omspon ieder grassprietje met fijne pareltjes, die roerloos hangen bleven, om straks de eerste stralen van de morgenzon fonkelend te begroeten. Hoog boven me klonk door de snel toenemende duisternis het thieú-thieú van een troepje groenpootruiters. Misschien weer nieuwe trekkers uit het hoge Noorden.

De volgende morgen installeerde ik me tegen zonsopgang in de schuilhut bij het kleine duinplasje. Alleen een witgatje joeg ik bij mijn aankomst op. Maar nauwelijks zat ik goed en wel in de hut of ik hoorde het vogeltje weer overkomen. Nergens was

onraad te bespeuren en de witgat streek dadelijk in. Even ging het kopje opzij en tuurde de vogel met het eene oog scherp naar de opening in de schuilhut, maar niets bewoog zich daar. Dan wipte het achterlijf, zooals we dat ook bij de oeverlooper zien en stapte het witgatje door het ondiepe water, om met vlugge snavelstootjes allerlei klein gedierte te bemachtigen. Het liefst volgde het witgatje de rand van het plasje en kwam zodoende herhaalde malen vlak langs de schuilhut, zoodat ik een paar mooie foto's kon maken.

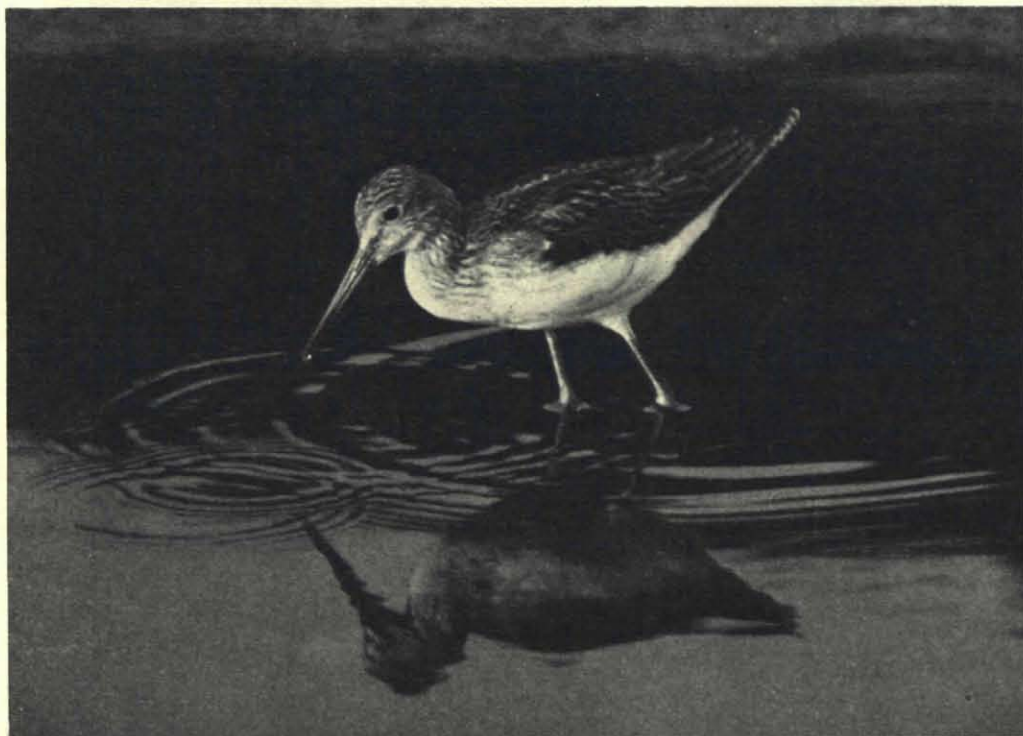


Fig. 5. *De groenpootruiter ontmoette, in de wijder wordende waterkringen van een gevallen snaveldropper, z'n eigen verwrongen spiegelbeeld.*

Een tweede witgatje streek neer. Maar dadelijk werd de nieuweling verjaagd en zelfs een eindje achtervolgd. Was dit broodnijd en duldde de stamgast van het plasje geen concurrentie? Dadelijk kwam de aanvaller weer terug. De verjaagde witgat bleef nog wat boven het plasje roepen en rondvliegen, maar verdween dan in de richting van een ander duinmeertje.

Het lage licht van de opkomende zon streek over het glinsterende, bedauwde gras en aan de overkant waren in de duindoorns troepjes spreeuwen neergevallen om van de rijpe bessen te smullen. In de verte hoorde ik een groenpootruiter aankomen. Uit alle macht deed ik het fluitje na, om de vogel te lokken. Het witgatje trok zich

niets van de groenpoot in de schuilhut aan. Even een ruischen van vleugels en knikkend op z'n lange pooten stond de groenpootruiter aan de rand van het plasje. Het witgatje keek op, maar ging dadelijk verder met voedsel zoeken. Ook de groenpootruiter toonde geen vijandschap voor het witgatje. Inplaats van de vette slijkwormen uit de slikbanken van het moeras, waar het nu nog vloed was, moest de groenpoot genoeg nemen met kleine diertjes, die op de zelfde manier als het witgatje dat deed, bemachtigd werden. Prachtig waren beide vogels in de nog laag staande zon te zien. De mooie

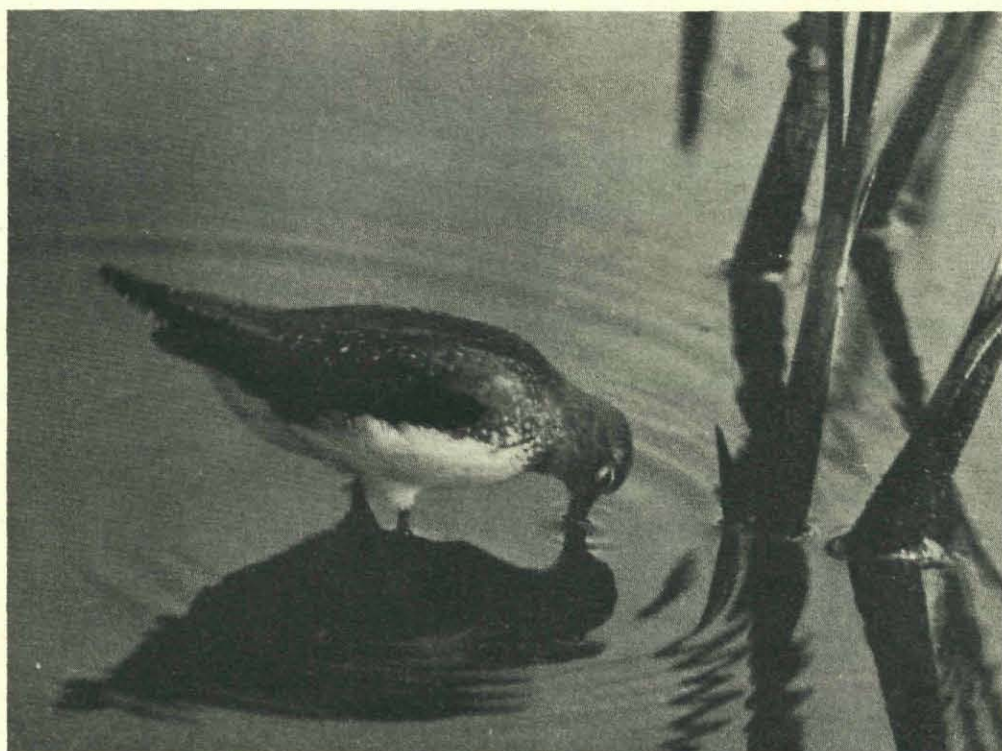


Fig. 6. Een witgatje stapte door het ondiepe water om met vlugge snavelstootjes allerlei kleingedierte te bemachtigen.

blonde groenpootruiter met de even opgewipte snavel en z'n lange groene pooten. Het wat kleinere witgatje met de donkere rug, waarin alle veertjes witte zoompjes droegen, die zoo de vogel met lichte vlekjes overdekten.

Opeens stond een tweede groenpootruiter in het plasje. De eerste groenpoot viel dadelijk aan. En toen hoorde ik weer dat hulpelooze gepiep, van de jonge groenpootruiter, die ik uit de schuilhut in het moeras gezien had. Zou het de zelfde zijn? Waarschijnlijk wel. Want piepende groenpootruiters had ik nog maar hoogst zelden op de Beer aangetroffen. Steeds keerde het jong weer in het plasje terug, maar telkens werd het weer verjaagd. Ten slotte bleef de jonge vogel op eenige afstand van het

plasje toiletmaken. Het witgatje had zich niets van de strijd aangetrokken.

Dat het witgatje een soortgenoot verjoeg kon ik nog wel vermoeden, want dit vogeltje is nogal eenzellig, maar van de groenpootruiter, die graag in troepjes reist was het bijna niet te gelooven. Vermoedelijk was het dan ook weer de oude vogel, die het jong afstootte. Bij een ander plasje zag ik later eens een heel troepje groenpootruiters bezig. Daar was toen ook het piepende jong bij. Van eenige ruzie was daar geen sprake. Dat verjagen van soortgenooten scheen mij dan ook alleen voor te komen, wanneer een bepaalde vogel een andere bepaalde soortgenoot ontmoette. In dit geval was het een oude en een jonge vogel. Op de slikken bij de Brielsche Maas zag ik eens hoe een wulp telkens alle soortgenooten en ook andere vogels van een slikstrook joeg. Dit was echter een individueele eigenschap. Andere wulpen toonden niet de minste onverdraagzaamheid.

In het plasje voor me klonk opeens een hevig watergespat. Het leek wel of de groenpootruiter door een onzichtbaar monster aan z'n pooten onderwater getrokken werd en nu met z'n vleugels sloeg om weer los te komen. Maar het was slechts een waschpartij. Ik had dat bij geen enkele vogel zoo heftig zien gebeuren als bij de groenpootruiter. Snavel, kop en hals werden vrijwel horizontaal op het water gelegd en dan rende de groenpoot met korte rukken en het water krachtig met z'n vleugels bewerkend in het rond. Een malle vertooning.

De groenpootruiter zoowel als het witgatje, liep op ongeregelde tijden plotseling uit het water naar de oever van het plasje. Een witte straal, die daar geloosd werd, bewees wel, dat de vogels het weinige water, een kostbaar voedselterrein, niet wilden bevuilen. Nooit zag ik, dat de vogels hun fecaliën in het water kwijtraakten.

Een watersnip was ongemerkt neergestreken. Bij het opvliegen maakten de meeste vogels veel drukte, maar het neerkomen ging vrijwel zonder geluid gepaard. Een buitenkansje, dit drietal zoo rustig voor me. De watersnip volgde eerst de kant en liep dan tot z'n buik in het poeltje. Veel voorzichtiger ging het kopje met de gevoelige snavel op en neer om de kleine diertjes te snappen, dan bij het witgatje en de groenpootruiter het geval was. Ook de watersnip loste z'n afvalproducten op de kant. Het leek wel een ongeschreven, maar stipt nagekomen artikel in de grondwet van de trekvogels. De zon had alweer bijna haar hoogste punt bereikt. In het gras lag de watersnip lekker te dutten en ook het witgatje hield spijsvertering. Zonder de minste aanleiding vertrok de groenpootruiter en de watersnip volgde hem. Misschien wisten ze, dat het nu weer eb in het moeras geworden was en dat de gladde slikplaten daar een ander menu verborgen. Het witgatje behoorde nu eenmaal bij z'n brakke plasje en bleef het trouw.

De volgende dagen zat ik nog vele uren opgevouwen in mijn schuilhutten en zag vaak een herhaling van het hier beschrevene. Maar het leukst bleven toch steeds de waarnemingen bij het bijna uitgedroogde duinplasje waar de vertrouwelijke aanwezigheid van het steeds weer terugkeerende witgatje de overkomende trekkers hun vrees voor de schuilhut deed verliezen. Totdat eens de dag zou komen, dat ook het witgatje op het appèl ontbrak, omdat het de ondoorgrondelijke drang naar het Zuiden niet meer had kunnen weerstaan.

D. VAN SIJN.